

Ohje

Valtiorahaston kehittämisosasto
 Valtion työmarkkinatietokeskus

24.10.2022

VN/28345/2022
 VN/28345/2022-VM-1

Ohje varautumisesta lyhyisiin sähkökatkoihin

Asiakirjan antamisen perusta

Valtioneuvoston ohjesääntö 11 § ja 17 §

Asiakirjan voimassaoloaika

24.10.2022 – 31.5.2023

1. TAUSTA JA TARKOITUS

Energiamarkkinoiden poikkeuksellinen tilanne aiheuttaa epävarmuutta sähkön saatavuuteen. Fingridin arvion mukaan Suomessa voi tulla talven aikana pulaa sähköstä, jolloin sähkönkulutusta saatetaan rajoittaa tilapäisillä sähkönjakelun keskeytyksillä. Senaatti ja Valtori ovat käynnistäneet keskustelut paikallisten jakeluverkkoyhtiöiden kanssa siitä, miten virastojen sähkönsaanti voitaisiin turvata mahdollisimman pitkälle, mutta käytännössä se ei ole kaikissa tilanteissa mahdollista. Sähköpulan toteutuessa sähkönsiirtoa katkotaan alueellisesti, jotta koko sähköjärjestelmän toiminta voidaan turvata. Tällaisessa tilanteessa sähkökatkoja kierrätetään alueellisten jakeluverkkoyhtiöiden päättämällä tavalla parin tunnin katoa. Suunnitelluista sähkökatkoista verkkoyhtiöiden tulee ilmoittaa etukäteen vuorokautta ennen, mutta myös yllättäviin sähkönjakeluhäiriöihin on syytä varautua virastoissa.

Virastojen on valmistauduttava mahdollisiin sähkökatkoihin arvioimalla niiden vaikutuksia toimintaansa ja laatimalla tarvittaessa etukäteen ohjeistusta tai suunnitelmaa haittojen minimoimiseksi. Suunnittelussa voidaan hyödyntää virastojen valmiussuunnitelmiin sisältyviä ratkaisuja ja menettelytapoja sikäli, kun ne soveltuvat kulloiseenkin tilanteeseen.

Virastoissa voidaan henkilöstön osalta varautua sähkökatkoihin erilaisin toimenpitein lainsäädännön sekä virka- ja työehtosopimusten määräysten rajoissa. Lähtökohtaisesti toiminta on turvattava kaikissa virastoissa ja kaikilla tehtäväalueilla. Tarvittaessa tehtäviä priorisoidaan ja tärkeimmät toiminnot turvataan. Sähkökatkojen vaikutuksiin on varauduttava erityisesti virastoissa, joissa jo lyhytkin sähkökatko vaikuttaisi olennaisesti toimintaan.

Tämä ohje koskee lyhytaikaisia sähkökatkoja. Ohje ei koske laajempia energian saatavuuteen kohdistuvia häiriötilanteita.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
 Valtiovarainministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 28
 00023 Valtioneuvosto

Snellmaninkatu 1 A
 Helsinki

0295 16001
 +358 295 16001

kirjaamo.vm@gov.fi

2. TYÖNTEKO JA PALKKAUS SÄHKÖKATKOJEN AIKANA

Sähkökatkojen merkitys eri virastojen toimintaan ja työtehtäviin vaihtelee. Sähkökatkoihin on mahdollista varautua eri tavoin, jolloin sähkökatkojen vaikutusten laajuuteen pystytään vaikuttamaan.

Virastojen on hyvä laatia ohjeet, joissa on huomioitu oman viraston toimintaedellytykset sähkökatkojen sattuessa. Lisäksi työyhteisössä on hyvä pohtia etukäteen, minkälaisia työtehtäviä on mahdollista tehdä sähkökatkojen aikana työpaikalla tai etätyössä ja miten niihin varaudutaan etukäteen, ettei työnteko kokonaan esty.

Tämän ohjeen lähtökohtana on, että tässä tarkoitettut sähkökatkot ovat ulkopuolisesta, eli työntekijästä ja työnantajasta riippumattomasta syystä johtuvia virantoimituksen tai työnteon tilapäisiä ja lyhytaikaisia keskeytymisiä eivätkä ne keskeytä palkanmaksua.

Valtori ja Senaatti ovat antaneet tarkempia käytännön ohjeita mahdollisten sähkökatkojen varalle (liitteet 1 ja 2).

2.1 Ennalta tiedossa olevat sähkökatkot

Viraston tiloihin kohdistuviin ennalta tiedossa oleviin sähkökatkoihin voi varautua suosittelemalla kyseisinä ajankohtina mahdollisimman laajaa etätyöskentelyä, jos se on mahdollista.

Valtion työmarkkinalaitos on antanut ohjeen etätyöstä 5.11.2020 (VN/24414/2020). Etätyön tekeminen perustuu vapaaehtoisuuteen eikä siihen voida velvoittaa ketään. Virkamiehellä tai työntekijällä ei myöskään ole yksipuolista oikeutta etätyöhön niin halutessaan.

Jos työ on luonteeltaan paikkasidonnaista, tulee etukäteen selvittää, mitä työtehtäviä sähkökatkojen aikana on mahdollista ja tarkoituksenmukaista tehdä tai onko työntekopaikalta poistuttava esimerkiksi turvallisuussyistä. Lisäksi on hyvä pohtia etukäteen, kuinka viestitään esimerkiksi työpaikalta poistumisen tarpeesta, käytännöistä tai erityistehtäviin siirtymisestä.

Jos ennalta tiedossa oleva sähkökatko kohdistuu kotiin tai muuhun etätyöpaikkaan, mutta sähkökatko ei koske työpaikkaa, voi työnantaja työnjohto-oikeutensa nojalla pääsääntöisesti edellyttää työntekoa virka- tai työpaikalla.

Tilanteissa, joissa sähkökatko kohdistuu sekä virastoon että kotiin tai muuhun etätyöpaikkaan, työnantaja voi harkita, suosittelee se laajaa etätyöskentelyä vai edellyttääkö henkilöstöltä työpaikalle tuloa.

2.2 Yllättävät sähkökatkot

Jos työnteko virastossa estyy tai viraston tiloihin ei ole sähkökatkojen takia mahdollista jäädä ja jos työnantaja ei pysty osoittamaan muuta työntekopaikkaa, tulee henkilöstö ohjata siirtymään pois viraston tiloista ja suositella etätyön tekemistä, jos se on mahdollista.

Jos yllättävä sähkökatko tapahtuu etätyötä tehdessä ja työnteko estyy, eikä sähkökatko koske työpaikkaa, työnantaja voi harkintansa mukaan edellyttää työntekijää tai virkamiestä siirtymään työpaikalle työskentelemään. Harkinnassaan työnantajan tulee huomioida henkilöstön tasapuolinen kohtelu. Lisäksi on syytä kiinnittää huomiota muun muassa sähkökatkon ajankohtaan, kestoon ja laajuuteen, kodin ja työpaikan väliseen etäisyyteen sekä käytettävissä oleviin kulkuyhteyksiin.

3. TYÖAIKA

Lyhytaikaisen sähkökatkon aikana työntekijä tai virkamies voi lähtökohtaisesti suorittaa työtehtäviään tai on muutoin työnantajan käytettävissä. Ensisijaisesti jokaisen työyhteisön tulee pyrkiä varautumaan sähkökatkoihin ennakolta ja suunnittelemaan työt siten, ettei virantoimitus tai työnteko kokonaan keskeydy. Työnteon edellytyksistä sähkökatkojen aikana tulee huolehtia esimerkiksi lataamalla työpuhelin ja -tietokone etukäteen, tallentamalla työpöydälle

tärkeät asiakirjat ja suunnittelemalla etukäteen tehtäviä, jotka eivät edellytä tietokoneen käyttöä. Työntekijöiden ja virkamiesten tulee mahdollisuuksiensa mukaan suorittaa työtehtäviänsä myös sähkökatkojen aikana.

Sekä ennalta arvaamaton yllättävä sähkökatko että ennakkoon tiedossa oleva sähkökatko luetaan pääsääntöisesti työajaksi. Näin ollen esimerkiksi työntekijää tai virkamiestä, joka noudattaa työnantajan ohjeita ja on työnantajan käytettävissä, ei voi edellyttää leimaamaan itseään ulos sähkökatkojen ajaksi. Henkilöstölle voi kuitenkin suositella lomien ja liukumien hyödyntämistä katkojen aikana.

4. MENETTELYTAVAT JA TIEDOTUS

Virastojen tulee huolehtia oikea-aikaisesta ja tehokkaasta viestinnästä niin viraston sisällä kuin sidosryhmiin ja asiakkaisiin nähden. Esimerkiksi tiedossa olevista asiakaspalvelupisteiden aukiolojen muutoksista ja sähkökatkojen aikaisista toimintatavoista tulisi tiedottaa asiakkaita ennakkoon eri kanavien kautta.

Lisäksi virastojen on huolehdittava mahdollisista asiaan liittyvistä yhteistoimintavelvoitteista.

Osastopäällikkö

Juha Sarkio

Neuvottelujohtaja

Sari Ojanen

Liitteet Valtorin käytännön ohjeita työskentelyyn sähkökatkoihin varautumiseksi (liite 1)
Senaatin ohjeet varautumisesta sähkökatkoksiin virastoissa ja laitoksissa (liite 2)

Jakelu Ministeriöt ja virastot

Tiedoksi

LIITE 1

Valtori

KÄYTÄNNÖN OHJEITA TYÖSKENTELYYN SÄHKÖKATKOKIHIN VARAUTUMISEKSI

7.10.2022

Kokosimme valtionhallinnon henkilöstölle käytännön ohjeita ja vinkkejä työskentelyn sujuvoittamiseksi mahdollisten sähkökatkojen aikana.

TIIVISTYS SÄHKÖKATKON VARAUTUMISESTA

- **Ennen katkoa:** Pidä laitteesi ladattuina. Säästä niiden virrankulutusta. Lataa tärkeät dokumentit varalta laitteillesi.
- **Katkon aikana:** Irrota virtajohdot. Säästä laitteidesi virrankulutusta. Priorisoi työtehtäviä. Tallenna työsi useammin.
- **Kaikissa tilanteissa:** Huolehdi omasta toimintakyvystä kotivaralla.

Tutustu tarkemmin ohjeistukseen alla.

ENNEN KATKOA

- Lataa työntekoon käyttämiesi laitteiden akut säännöllisesti siten, että niissä riittää varausta mahdollisten sähkökatkojen aikana työskentelyyn.
- Selvitä ennakkoon, minne siiryt työskentelemään, jos työnteko etätyöpisteellä ei sähkökatkon vuoksi onnistu.
- Varmista etukäteen harjoittelemalla, että osaat jakaa nettiyhteyden mobiililaitteen kautta, jos jakaminen on sallittua käytössäsi olevalla laitteella. Näin voit tarvittaessa saada tietokoneeseen tietoliikenneyhteyden, vaikka kotisi internet-yhteys olisi sähkökatkon vuoksi poikki. Jos katko on hyvin laaja, on toki mahdollista, ettei mobiiliverkkokaan ole käytettävissä.
- Säästä laitteidesi virrankulutusta mm.
 - asettamalla automaattisen virransäästötilan, kun et käytä laitettasi useampaan minuuttiin. Jos et tarvitse nettiyhteyttä, Bluetoothia tai muita langattomia yhteyksiä, voit käyttää myös lentotilaa virrankulutuksen vähentämiseksi.
 - Sammuta laitteesi, kun lopetat työntöön, etkä tarvitse laitteita moneen tuntiin. Varmista tällöin etukäteen, ettei laitteellesi ole tulossa tärkeää päivitystä.
 - Voit myös säätää näytön ja näppäimistön kirkkautta pienemmälle tai käyttää tummia teemoja, jolloin virtaa kuluu vähemmän.
 - Ohjeet virransäästöön Android-laitteille
 - Ohjeet virransäästöön iOS-laitteille
 - Microsoftin vinkkejä virransäästöön, Windows 10 & 11
- Voit hankkia käyttöösi varavirtalähteitä ja pidä ne ladattuina. Näin varmistat laitteillesi virransaannin useammaksi tunniksi.
- Lataa mahdolliset tärkeät ohjeet ja dokumentit laitteidesi sisäiseen muistiin (työpöytä tai mobiililaitteen tiedostokansio), jotta ne ovat käytettävissä ilman nettiyhteyttäkin.

KATKON AIKANA

- Jos sähkönsaanti katkeaa, ota varalta laitteidesi virtajohdot irti pistorasiasta. Näin varmistat, etteivät mahdolliset virtapiikit sähköä palattua vaurioita laitteita. Voit havainnoida sähköjen palautumista esimerkiksi pihapiirisi katuvalojen, ilmastoinnin tai vaikkapa päälle jättämäsi lampun kautta.
- Säästä laitteidesi virrankulutusta yllä mainituin keinoin.
- Priorisoi työtehtäviäsi sähkökatkon aikana.

- Tartu niihin, jotka on hoidettava ensi sijassa ja jätä muut myöhemmäksi. Jos kriittisen tärkeä työtehtäväsi on hoidettavissa vasta myöhempänä ajankohdana, tarvittaessa aseta laitteesi virransäästötilaan tai sammuta se siksi aikaa, kunnes voit hoitaa tehtävän.
- Kaikki työtehtävät eivät välttämättä vaadi internet-yhteyttä. Kun yhteydet toimivat, keskity ydintehtävääsi ja valmistelee etukäteen asiat siten, että voit hoitaa niitä offline-tilassa.
- Tallenna työsi normaalia useammin. Näin työsi on tallessa, vaikka virta laitteeltasi loppuisi.

KAIKISSA TILANTEISSA

Lopuksi, muistathan huolehtia myös omasta toimintakyvystäsi kaikenlaisissa tilanteissa ja varata kotivaraa, johon kuuluu muun muassa lääkkeitä, vettä, ruokaa ja lämpimiä vaatteita.

YLEISIÄ TOIMINTAOHJEITA SÄHKÖKATKOJEN VARALLE

- Miten varautua sähkökatkoon - Punainen Risti
- Kotivara | Pelastustoimi
- 72 tuntia | Pelastustoimi
- Näin varaudut pitkiin sähkökatkoihin.pdf (valtioneuvosto.fi)

LIITE 2

Senaatti

VARAUTUMINEN SÄHKÖKATKOKSIIN VIRASTOISSA JA LAITOKSISSA

17.10.2022

SÄHKÖKATKOT

Kantaverkkoyhtiö Fingrid Oyj ja paikalliset jakeluverkonhaltijat vastaavat sähkönjakelun toimintusvarmuudesta. Kantaverkkoyhtiöllä on kolmiportainen menettely mahdollisen sähköpuolan varalle. Viimesijaisena keinona paikalliset jakeluverkonhaltijat kytkevät sähköpulatilanteessa sähkönkulutusta irti omien suunnitelmien mukaisesti. Sähköpulasta johtuvien sähkökatkojen todennäköisyys on suurimmillaan sähkön kulutuksen ollessa huipussaan kylminä talvipäivinä. Tyypillisesti sähkönkulutushuiput osuvat arkipäiville klo 8-10 ja 16-20 välille. Paikalliset jakeluverkkoyhtiöt pyrkivät informoimaan jakelukatkoista etukäteen, jolloin niihin on mahdollista varautua, mutta myös yllättävät sähkökatkot ovat mahdollisia. Yllättävät katkot saattavat johtua esimerkiksi teknisestä häiriöstä isossa sähkövoimalaitoksessa tai sähkönjakeluverkossa. Molemmissa sähkökatkotapauksissa toimitaan samoilla periaatteilla.

VARAUTUMINEN VIRASTOISSA JA LAITOKSISSA

Joissakin valtion rakennuksissa on akustoja tai varavoimaa sähkökatkoja varten. Tulevan lämmityskauden mahdolliset sähkökatkot kohdataan nykyisillä teknisillä järjestelmillä, koska investointeja varautumisen tason nostamiseksi ei ehditä tekemään. Virastoissa on tärkeää suunnitella ja ohjeistaa henkilöstölle ja alihankkijoille toiminta sähkökatkojen uhatessa, katkojen aikana ja niiden jälkeen. Tämä koskee myös varavoimalla varustettuja rakennuksia, koska varavoimalla on tyypillisesti varmennettu vain osa tekniikasta viraston kanssa sovitun mukaisesti. Sähkökatkoihin varautumisessa suositellaan lyhyitä, selkeitä ja vain oleellisimpaan keskittyviä ohjeita henkilöstölle.

TÄRKEIMMÄT OHJEET SÄHKÖKATKOKSIIN VARAUTUMISEKSI HENKILÖSTÖLLE

- Vähennä kaikki sähkönkulutus minimiin (valot, toimistokoneet, laitteet yms.), jotta akut ja/tai varavoima riittävät mahdollisimman pitkään välttämättömään sähkön tarpeeseen
- Sammuta kaikki työkoneet ja tulipaloriskin aiheuttavat laitteet (keittolevyt, kahvinkeitin, uunit, laboratoriolaitteet, nostimet, porat, sorvit, yms.) sähkökatkon alkaessa, jotta ne eivät aiheuta vaaraa äkillisesti käynnistyessään sähköjen palauduttua
- Älä käytä hissiä sähkökatkojen riskin ollessa kohonnut, koska useimmat hissit pysähtyvät kerrosvälille sähkökatkossa
- Pidä valonlähde (esimerkiksi puhelin) aina mukana suljetuissa tiloissa liikkuessasi äkillisen pimeyden varalta
- Huomioi käyttämiesi koneiden ja laitteiden äkillisen pysähtymisen mahdollisuus sekä siitä aiheutuvat turvallisuusriskit esimerkiksi nostimissa, työkoneissa ja laboratoriolaitteissa
- Pidä ladattavat laitteet ladattuina (puhelin, tietokone, radio yms.) ja tallenna keskeneräiset työt säännöllisesti
- Tiloista ja rakennuksista poistuminen on aina mahdollista mekaanisten salpojen kautta, vaikka sähköinen kulunvalvonta ja sähkölukot eivät toimisi. Poistumistiet on merkitty varavaloilla. Huomaa, että et välttämättä pääse takaisin edelliseen tilaan tai rakennukseen sisälle kerran poistuttuasi.
- Huomaa, että et ehkä pääse pysäköintipaikalta autolla ulos koska autohallien automaattiovet tai pihojen portit eivät välttämättä aukea
- Poistuessasi rakennuksista sähkökatkon aikana varmista, että ovet takanasi menevät kiinni estääksesi asiattomien pääsyn tiloihin. Älä myöskään päästä tunnistamattomia henkilöitä ovista niistä kulkiessasi.
- Sähköjen kytkeytyessä sähkökatkon jälkeen päälle uudelleen, saattaa syntyä ns. virtapiikki, joka voi haitata tai jopa vaurioittaa koneita ja laitteita. Mikäli mahdollista, niin turvallisinta on irrottaa herkkien laitteiden johdot pistorasioista.

- Varmista kriittisten prosessilaitteiden (pakastimet, laboratoriolaitteet, olosuhdehallitut tilat, yms.) palautuminen toimintaan heti sähkökatkon jälkeen jatkovahinkojen estämiseksi
- Huomioi, että henkilöstöravintoloiden ja muiden kiinteistön palveluiden tarjonta voi keskeytyä tai olla rajoitettua.

VN/28345/2022-VM-1

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: